МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ та вдосконалення методів його проведення»

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
ІІ курсу, групи ОМФЗ – 23 – 1,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітня програма «Державний аудит; судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях»

Самолюк Віта Олександрівна

Науковий керівник

Білобровенко Тетяна Володимирівна , к.е.н., доцент

Гарант освітньо-професійної програми

Лісовий А.В., д.е.н., професор

Допущено до захисту рішенням кафедри
протокол від «28» 01 2025 № 2

Завідувач кафедри

Лісовий А.В., д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація №24 28.01.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту _____
(до захисту / на доопрацювання) (дата)

Результат захисту 65/D/3 13.02.25 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Лавренкова І. М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії: _____ Лісовий А.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ Савченко А.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ Панасенок О.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
1. Зміст роботи (наукова і практична значимість роботи, її наукова новизна, глибина дослідження, здатність екстраполяції теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та послідовність викладення матеріалу тощо)	від 0 до 30	15		
2. Рівень підготовки здобувача (володіння професійною термінологією, вміння здійснювати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	5		
3. Ставлення здобувача до виконуваної роботи (дотримання календарного плану, урахування пропозиційі зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	25		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 15	15		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 30	20		
4. Апробація (участь у конференціях, публікація статті)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	40		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	65		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис),
65	D	3	13.02.	Лавренкова І.М. Лісовець А.В. Савченко Л.М. Манаєнко В.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Д	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

АНОТАЦІЯ
ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ЙОГО ПРОВЕДЕННЯ

Мета роботи полягає у всебічному аналізі чинних методів та підходів до інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ в Україні, виявленні їх слабких місць та проблем, а також у розробці рекомендацій щодо вдосконалення існуючих методів контролю.

Завданнями роботи є дослідити економічну сутність понять інспектування фінансово-господарської діяльності, розкрити його основні елементи, функції та цілі в контексті контролю за бюджетними установами; надати загальну характеристику показників діяльності Північного офісу Держаудитслужби, здійснити якісний та кількісний аналіз результатів інспектування фінансово-господарської діяльності цього підрозділу; розкрити організацію та методику інспектування фінансово-господарської діяльності в рамках роботи Північного офісу Держаудитслужби; проаналізувати процедури інспектування фінансово-господарської діяльності, що проводяться Північним офісом Держаудитслужби, оцінити їхню ефективність та відповідність сучасним вимогам контролю за державними фінансами; розробити та обґрунтувати шляхи вдосконалення процесу інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ на прикладі Північного офісу Держаудитслужби, запропонувати рекомендації для підвищення ефективності проведення інспектування.

Предметом дослідження є процес інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ та методи, що використовують для контролю за ефективністю та цільовим використанням бюджетних коштів.

Об’єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність бюджетних установ.

Базою дослідження Північний офіс Держаудитслужби.

За результатами дослідження сформульовані рекомендації щодо вдосконалення методів інспектування бюджетних установ через впровадження сучасних аналітичних інструментів, автоматизованих систем і ризик-орієнтованого підходу.

Одержані результати можуть бути використані для підвищення ефективності інспектування бюджетних установ і оптимізації державного фінансового контролю.

Дипломна робота містить 84 сторінок, 4 таблиць, 1 діаграми, список використаних джерел з 38 найменувань, 10 додатки.

Ключові слова: *інспектування, фінансово-господарська діяльність, бюджетні установи, державний контроль, методи інспектування, ризик-орієнтований підхід, автоматизація контролю, фінансова дисципліна, аналіз ефективності, запобігання корупції.*

Рік виконання дипломної роботи 2023–2024

Рік захисту роботи 2025.

ANNOTATION
INSPECTION OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITIES OF BUDGETARY INSTITUTIONS AND IMPROVEMENT OF METHODS FOR ITS IMPLEMENTATION

The purpose of this work is to conduct a comprehensive analysis of the current methods and approaches to inspecting the financial and economic activities of budgetary institutions in Ukraine, identifying their weaknesses and problems, and developing recommendations for improving existing control methods.

The objectives of the work are to study the economic essence of the concepts of inspecting financial and economic activities, to reveal its main elements, functions, and goals in the context of controlling budgetary institutions; to provide a general description of the performance indicators of the Northern Office of the State Audit Service, to carry out qualitative and quantitative analysis of the results of inspecting the financial and economic activities of this division; to examine the methodology for organizing accounting, analysis, and controling used during the inspection of financial and economic activities within the framework of the Northern Office of the State Audit Service; to analyze the procedures for inspecting financial and economic activities conducted by the Northern Office of the State Audit Service, and to evaluate their effectiveness and compliance with modern requirements for state financial control; to develop and substantiate ways to improve the inspection process of financial and economic activities of budgetary institutions using the example of the Northern Office of the State Audit Service and propose recommendations to enhance the efficiency of inspections.

The subject of the study is the process of inspecting the financial and economic activities of budgetary institutions and the methods used to control the efficiency and targeted use of budgetary funds.

The object of the study the work of the Northern Office of the State Audit Service.

The results of the study formulated recommendations for improving the methods of inspecting budgetary institutions through the implementation of modern analytical tools, automated systems, and a risk-oriented approach.

The obtained results can be used to increase the efficiency of inspecting budgetary institutions and optimize state financial control.

The thesis consists of 84 pages, 4 tables, 1 diagram, a list of references with 38 sources, and 10 appendices.

Keywords*:* *inspection, financial and economic activities, budgetary institutions, state control, control methods, risk-oriented approach, automation of control, financial discipline, efficiency analysis, corruption prevention.*

Year of thesis preparation: 2023-2024.

Year of thesis defense: 2025.

ВІДГУК

наукового керівника кваліфікаційної роботи

Дипломна робота є завершеним науковим дослідженням, присвячена актуальній темі: «**Інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ та вдосконалення методів його проведення» за матеріалами Північного офісу Держаудитслужби,** складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

В дипломній роботі розглянуто теоретичні засади інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ, досліджені особливості інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби, запропоновано шляхи удосконалення методики та методів проведення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетної установи.

Тему розкрито, є несуттєві зауваження по оформленню, висновки та пропозиції носять поверхневий характер.

Отримані результати частково можуть бути використані в діяльності Північного офісу Держаудитслужби для удосконалення методів та методичних прийомів проведення інспектування.

Дипломна робота відповідає встановленим методичним вимогам, зроблено висновки за темою дослідження та наведені пропозиції в основному теоретичного характеру. Студентка показала задовільні теоретичні та практичні знання за темою дослідження. Дипломна робота заслуговує *на позитивну оцінку.*

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Тетяна БІЛОБРОВЕНКО

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти

Самолюк Віти Олександрівни

(прізвище, ініціали)

розглянута на засіданні кафедри, протокол від
«28» січня 2025 р. № ___ допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Андрій ЛІСОВИЙ

ЗМІСТ

ВСТУП..... 6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ..... 8
1.1. Сутність інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ..... 8
1.2. Загальна характеристика показників Північного офісу Держаудитслужби..... 15
РОЗДІЛ 2. ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ПІВНІЧНИМ ОФІСОМ ДЕРЖАУДИТСЛУЖБИ..... 26
2.1. Організація та планування інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби..... 26
2.2. Методика інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби.....36
2.3. Оформлення та реалізація результатів інспектування Північним офісом Держаудитслужби..... 42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ТА МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ 50
ВИСНОВКИ.....57
СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ..... 61
ДОДАТКИ.....66

ВСТУП

Сучасні економічні умови вимагають від бюджетних установ дотримання високих стандартів ефективності, прозорості та підзвітності у використання бюджетних коштів. Перевірка фінансово-господарської діяльності є важливим засобом забезпечення раціонального використання бюджетних коштів, запобігання шахрайства та підвищення загальної ефективності діяльності бюджетних установ. У зв'язку з цим значно зросла актуальність дослідження щодо вдосконалення методів проведення перевірок.

Актуальність кваліфікаційної роботи. Перевірка фінансово-господарської діяльності бюджетних установ набуває особливої важливості в сучасних умовах економічних і політичних викликів, які постають перед державою. Фінансова стійкість та ефективність використання бюджетних ресурсів впливають на якість надання державних послуг, соціальне забезпечення населення та реалізацію ключових державних програм. У цьому контексті забезпечення належного рівня контролю за фінансовою дисципліною бюджетних установ одним з напрямків роботи органів державного управління, оскільки це дозволяє запобігти порушенням, забезпечити раціональне використання коштів та оптимізувати управління державними ресурсами.

Особлива значимість інспектування набувається в умовах реформування державного управління та децентралізації, коли велика частина бюджетних коштів розподіляється на регіональному рівні, а контроль за їх цільовим використанням потребує нових підходів та вдосконалення методів проведення. Відсутність належного контролю або використання застарілих методів інспектування може призвести до значних фінансових втрат, корупційних схем та неефективного використання державних коштів, що, у свою чергу, негативно впливає на розвиток соціальної та економічної інфраструктури країни [18].

Сучасні виклики вимагають вдосконалення як процедур інспектування, так і методичних підходів до аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Використання традиційних методів перевірки фінансової звітності та

документів вже не дозволяє в повній мірі виявляти фінансові порушення, які стають все більш складними і прихованими. Це зумовлено розвитком інформаційних технологій, розширенням цифрових фінансових інструментів і зміною механізмів розподілу бюджетних коштів.

Загалом, інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності державних фінансів та раціональному використанні бюджетних коштів. В умовах постійного розвитку економіки та змін у системі державного управління виникає потреба в нових підходах до проведення інспектування, що дозволяє швидше реагувати на порушення, ефективніше контролювати фінансові потоки та зменшувати корупційні ризики. Удосконалення методів інспектування також підвищує рівень довіри суспільства до бюджетних установ, що є фактором виробництва прозорої та відповідної системи державного управління [22, с 67].

Належна увага дослідженню інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ та вдосконаленню методів його проведенню була приділена такими вченими: Богдан Т. [5], Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є. [11], Дікань Л. В., Шевченко І. О., Дейнеко Є. В., Калінкін Д. В. [15]. Ці науковці здійснили значний внесок у розвиток інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ та вдосконалення методів його проведення.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі чинних методів та підходів до інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ в Україні, виявленні їх слабких місць та проблем, а також у розробці рекомендацій щодо вдосконалення існуючих методів контролю.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі завдання:

1. дослідити сутність категорії інспектування фінансово-господарської діяльності, розкрити його основні елементи, функції та цілі в контексті контролю за бюджетними установами;

2. надати загальну характеристику показників діяльності Північного офісу Держаудитслужби, здійснити якісний та кількісний аналіз результатів інспектування фінансово-господарської діяльності цього підрозділу;

3. розкрити організацію та методику інспектування фінансово-господарської діяльності в рамках роботи Північного офісу Держаудитслужби;

4. проаналізувати процедури інспектування фінансово-господарської діяльності, що проводяться Північним офісом Держаудитслужби, оцінити їхню ефективність та відповідність сучасним вимогам контролю за державними фінансами;

5. розробити та обґрунтувати шляхи вдосконалення процесу інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ на прикладі Північного офісу Держаудитслужби, запропонувати рекомендації для підвищення ефективності проведення інспектування.

Об'єкт дослідження - фінансово-господарська діяльність бюджетних установ.

База дослідження - Північний офіс Держаудитслужби.

Предмет дослідження - процес інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ та методи, що використовують для контролю за ефективністю та цільовим використанням бюджетних коштів.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному підході до вдосконалення методів інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ на основі аналізу діяльності Північного офісу Держаудитслужби.

У дослідженні розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності інспектування шляхом впровадження сучасних методів аналізу та зокрема використання автоматизованих систем контролю та інструментів ризик-орієнтованого підходу.

Структура кваліфікаційної роботи : диплом робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних, списку використаних джерел із 38 найменувань та додатки. Загальний обсяг магістерської роботи 85 сторінок.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

1.1. Сутність інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.

Інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ є ключовим елементом державного фінансового контролю, що має на меті забезпечення раціонального та ефективного використання бюджетних коштів. Цей процес спрямований на виявлення порушень у фінансовій діяльності установ, попередження фінансових зловживань, а також на підвищення прозорості й підзвітності державних структур перед суспільством. Дослідження економічної сутності інспектування фінансово-господарської діяльності потребує глибокого аналізу його функцій, цілей та методів, що використовуються для оцінки ефективності діяльності бюджетних установ.

Інспектування можна розглядати як багатофункціональний процес, що включає перевірку фінансової звітності, аналіз витрат і доходів, контроль за дотриманням законодавчих і нормативних вимог щодо управління державними ресурсами. Воно охоплює широке коло завдань, які включають оцінку ефективності бюджетного фінансування, перевірку достовірності фінансової інформації, оцінку законності фінансових операцій і правильність ведення бухгалтерського обліку [14, с. 22]. З економічної точки зору інспектування має не лише перевірочну функцію, а й превентивну, спрямовану на запобігання нецільовому використанню державних коштів і ресурсів, що робить його інструментом підвищення фінансової дисципліни в бюджетних установах.

Економічна сутність інспектування також полягає в тому, що воно виконує роль індикатора фінансових ризиків та недоліків у діяльності бюджетних установ. У ході інспектування проводиться не лише оцінка правильності бухгалтерського обліку, але й аналіз ефективності витрат, виявлення зайвих або непродуктивних витрат, а також оцінка доцільності управлінських рішень щодо

розподілу бюджетних коштів. Таким чином, інспектування дозволяє не тільки виявляти порушення, але й робити висновки щодо раціональності фінансової політики установи, її здатності ефективно використовувати надані ресурси.

Однією з ключових економічних функцій інспектування є забезпечення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів. Бюджетні установи отримують фінансування для виконання конкретних завдань і програм, які визначаються державою, і будь-яке відхилення від цих завдань може мати негативні наслідки для виконання соціальних функцій держави. Інспектування спрямоване на перевірку того, наскільки бюджетні установи дотримуються встановлених завдань, і чи використовуються бюджетні ресурси відповідно до затверджених програм. Воно дозволяє державі мати чітке уявлення про те, наскільки ефективно витрачаються кошти платників податків, і чи досягаються поставлені соціально-економічні цілі [3, с. 45].

Інспектування також виконує важливу роль у попередженні корупції та фінансових зловживань. Недобросовісне використання державних коштів, неефективні управлінські рішення або приховані фінансові маніпуляції можуть призвести до значних фінансових втрат для держави. Інспекційні перевірки дозволяють виявляти подібні порушення на ранніх стадіях, що мінімізує можливі негативні наслідки.

Економічна сутність інспектування в цьому контексті полягає в забезпеченні дотримання фінансової дисципліни та законності, що є основою стабільного функціонування бюджетних установ [23, с.23].

Крім того, інспектування має вагоме значення для підвищення ефективності управлінських процесів у бюджетних установах. Оцінка фінансово-господарської діяльності дозволяє виявити слабкі місця в системі управління установи, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень. Інспекційна діяльність дозволяє виявляти проблеми у плануванні, розподілі та використанні ресурсів, що допомагає бюджетним установам оптимізувати свою діяльність, зменшити витрати та підвищити результативність виконання своїх функцій.

Важливим аспектом економічної сутності інспектування є його спрямованість на аналіз ефективності витрат. У рамках фінансово-господарської діяльності бюджетних установ інспектування дозволяє оцінювати, наскільки ефективно витрачаються бюджетні кошти та чи приносять вони очікуваний соціально-економічний результат. Це особливо важливо в умовах обмеженості бюджетних ресурсів, коли будь-які непродуктивні витрати або неефективне використання коштів можуть негативно вплинути на виконання державних програм.

Загалом, інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та ефективності державного сектору [16, с. 28]. Його економічна сутність полягає в тому, що воно не лише дозволяє виявляти фінансові порушення, але й є важливим механізмом для оцінки ефективності управління державними ресурсами. Інспектування сприяє прозорості, підвищенню відповідальності керівників бюджетних установ і створює умови для підвищення результативності діяльності державних організацій.

Окрім основних функцій інспектування, варто наголосити на його стратегічному значенні для забезпечення сталого розвитку державного управління. Інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ не лише допомагає підтримувати поточну фінансову дисципліну, а й формує умови для довгострокової оптимізації управлінських і фінансових процесів. В умовах обмежених державних ресурсів і підвищених вимог до ефективності використання бюджетних коштів, інспектування стає інструментом стратегічного планування та прогнозування. Воно дозволяє визначати найбільш вразливі місця в управлінських системах, прогнозувати можливі фінансові ризики й виробляти рекомендації щодо покращення процесів управління на майбутнє.

Особливого значення набуває інспектування в рамках сучасних реформ державного управління та децентралізації, коли відповідальність за використання бюджетних коштів частково передається на місцеві рівні. Це

зумовлює необхідність впровадження нових підходів до інспектування, що забезпечують більшу гнучкість і адаптивність перевірок. Використання сучасних цифрових технологій і автоматизованих систем контролю дозволяє забезпечити більш ефективний моніторинг фінансової діяльності установ, підвищити точність перевірок і скоротити витрати на проведення інспектування. Електронний аудит та аналіз великих масивів даних (big data) надають можливість не лише виявляти порушення у реальному часі, а й прогнозувати потенційні ризики та відхилення [4, с. 16].

Інноваційний підхід до інспектування також передбачає впровадження ризик-орієнтованих моделей, які дозволяють концентрувати увагу на тих ділянках діяльності бюджетних установ, що мають підвищений рівень фінансових ризиків. Це дозволяє не лише оптимізувати ресурси, необхідні для проведення інспектування, але й підвищити ефективність контролю, зосереджуючи зусилля на критично важливих напрямах діяльності. Такий підхід сприяє зниженню навантаження на органи контролю та зменшує ймовірність допущення фінансових порушень в установах, які раніше не підлягали ретельним перевіркам через обмеженість ресурсів.

Важливо також зазначити, що економічна сутність інспектування охоплює не тільки фінансовий контроль, але й сприяє підвищенню ефективності управління кадрами, логістикою, закупівлями, а також організацією роботи бюджетних установ у цілому. Під час інспектування виявляються не лише фінансові зловживання, а й проблеми в організації праці, недоліки у плануванні діяльності та управлінні проектами. Це дозволяє впливати на всі рівні управлінського процесу і сприяти підвищенню загальної ефективності діяльності бюджетних установ [27].

Значним елементом економічної сутності інспектування є його вплив на підвищення суспільної довіри до бюджетних установ та органів влади в цілому. Успішне проведення інспектування та виявлення порушень демонструє громадськості прозорість і відповідальність держави у використанні бюджетних коштів. Це сприяє підвищенню довіри населення до державних інституцій,

покращує репутацію органів влади та створює передумови для зміцнення соціальної стабільності. Ефективне інспектування є важливим фактором у боротьбі з корупцією, оскільки воно забезпечує нагляд за правильністю виконання фінансових операцій та дотриманням законів, що значно знижує можливості для зловживань.

Отже, економічна сутність інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ не обмежується лише перевіркою фінансової звітності та контролем за дотриманням фінансової дисципліни. Це багатофункціональний процес, що охоплює аналіз, прогнозування, планування, оптимізацію управлінських процесів та підвищення ефективності використання державних ресурсів. Інспектування дозволяє забезпечити прозорість і підзвітність бюджетних установ, знизити рівень фінансових порушень і зловживань, підвищити рівень суспільної довіри до державних органів, а також сприяє стратегічному розвитку державного управління [17].

Дослідження економічної сутності інспектування фінансово-господарської діяльності є важливим елементом для забезпечення ефективного управління підприємствами. Інспектування виступає як метод контролю, що полягає в систематичній перевірці діяльності підприємства з метою оцінки відповідності фінансових і господарських операцій установленим нормам і стандартам. Це включає в себе аналіз фінансових звітів, оцінку внутрішнього контролю, а також вивчення документів, які підтверджують проведені господарські операції.

Дослідження також виявляє, що інспектування фінансово-господарської діяльності має стратегічний аспект. Воно дозволяє керівникам отримати об'єктивну інформацію про реальний стан справ на підприємстві, що є основою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. У цьому контексті важливим є також аналіз ризиків, пов'язаних із фінансовими операціями, оскільки виявлення та усунення потенційних загроз можуть суттєво знизити фінансові втрати і підвищити довіру з боку інвесторів [2, 45].

У різних наукових підходах термін "інспектування" розглядається через призму контролю та аудиту. Наприклад, традиційний підхід акцентує увагу на формальних аспектах перевірки, де основну роль відіграє дотримання нормативних актів. Водночас сучасні концепції підкреслюють важливість адаптації інспектування до динамічного середовища бізнесу, зокрема у контексті управлінських рішень. Це включає в себе не лише виявлення порушень, а й надання рекомендацій щодо їх усунення, що дозволяє бюджетним установам підвищити ефективність діяльності. У табл. 1.1 описані погляди вчених щодо дефініції «інспектування».

Таблиця 1.1.

Погляди щодо дефініції «інспектування»

Вчений	Короткий опис погляду
1	2
Чорномаз О.	Погляд на інспектування формулюється через його традиційне визначення, яке розглядає цей процес як систематичну перевірку та оцінку діяльності, об'єктів або систем. Згідно з дослідженнями, інспектування є важливим елементом контролю якості у виробництві, освіті та державному управлінні.
Кривенко Л.	Розглядає інспектування як невід’ємну частину управління ризиками. Фахівці вважають, що інспектування фінансово-господарської діяльності допомагає виявити потенційні небезпеки та ризики на ранніх стадіях, що дозволяє вживати відповідних заходів для їх профілактики.
Макаренко А.П	Аналізує інспектування в сфері освіти. Зазначає, що інспектування в освітніх закладах не лише відображає процес контролю за якістю навчання, але і сприяє розвитку викладацької практики. Це визначення виходить з того, що інспектування повинно мати конструктивний характер [28].

Продовження табл.1.1

1	2
Петренко І.	Зосереджується на впливі технологій на процес інспектування. З технологічними досягненнями, такими як штучний інтелект та великі дані, нові методи інспектування формуються і змінюються. Таке визначення додатково підкреслює, що традиційні інструменти інспектування більше не є єдиними методами контролю, і нові технології відкривають нові.
Гончарук С.М	Розглядає інспектування в контексті соціальних взаємодій та етики. Дослідники акцентують на тому, що інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ, охоплює не лише організаційні чи економічні аспекти, але й соціальні, моральні та етичні питання. Це визначення підкреслює важливість людського фактору в процесах інспектування, оскільки ставлення до інспектування та результати перевірок можуть мати значний вплив на думку суспільства та зацікавлених сторін [11].

Джерело : складено автором на основі літературних джерел

Сутність інспектування фінансово-господарської діяльності також може бути досліджена через призму його соціальної відповідальності. Це передбачає не лише контроль за дотриманням законодавства, а й забезпечення прозорості в діяльності бюджетної установи. Таким чином, належне інспектування може стати важливим інструментом для підвищення репутації бюджетної установи та зміцнення довіри з боку споживачів і партнерів.

Узагальнюючи, інспектування фінансово-господарської діяльності є складним і багатогранним процесом, що поєднує в собі елементи контролю, аудиту, стратегічного управління і соціальної відповідальності. Ефективне впровадження інспектування в практику підприємств здатне не лише покращити їх фінансовий стан, а й сприяти загальному розвитку економіки країни.

1.2. Загальна характеристика показників Північного офісу Держаудитслужби

Північний офіс Держаудитслужби — один з міжрегіональних органів, який здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю бюджетних установ і організацій на території північних регіонів України. Основними завданнями цього органу є проведення перевірок, державного аудиту, інспектування (ревізії) фінансової діяльності бюджетних установ та організацій, виявлення порушень законодавства, а також рекомендації щодо покращення управління публічними коштами.

Північний офіс Державної аудиторської служби України виконує важливу роль у забезпеченні фінансової дисципліни та прозорості у використанні державних коштів. Загальна характеристика його показників свідчить про активну діяльність, спрямовану на контроль за ефективністю і законністю фінансово-господарської діяльності суб'єктів державного сектора. Протягом останніх років Північний офіс проводив численні перевірки, які охоплюють як державні, так і комунальні установи, що дозволяє виявити недоліки у веденні фінансової документації, а також в управлінні ресурсами.

Основні показники діяльності Північного офісу Держаудитслужби у 2021–2023 роках відображають динаміку контрольних заходів, типи перевірок, кількість порушень та фінансові втрати. Для аналізу використовуються дані зі звітів, представлених на офіційному сайті Держаудитслужби України та статистичної звітності (форми 1-КР, 2-КР, 3-КР і т.д.).

Одним з основних показників діяльності Північного офісу є кількість проведених заходів контролю. У звітні періоди офіс здійснює десятки перевірок, результатом яких є виявлення значної кількості порушень. Ці порушення можуть стосуватися як неналежного оформлення фінансових звітів, так і нецільового використання бюджетних коштів. Під час перевірок інспектори також аналізують стан внутрішнього контролю та надають рекомендації щодо його вдосконалення, що сприяє покращенню фінансових практик в audited institutions [8, с. 45].

Крім того, Північний офіс активно займається підготовкою звітів про результати проведених перевірок. Ці звіти містять не лише факти виявлених порушень, але й аналіз причин, які призвели до цих порушень. Також важливим елементом звітності є рекомендації щодо усунення недоліків, що дозволяє суб'єктам управління вжити необхідні заходи для покращення своєї фінансової дисципліни.

Ще одним важливим аспектом є співпраця з іншими державними органами та громадськістю. Північний офіс прагне до максимальної відкритості у своїй діяльності, тому активно інформує суспільство про результати перевірок та заходи, вжиті для усунення виявлених недоліків. Це формує довіру до Державної аудиторської служби та підвищує її авторитет у суспільстві.

Таким чином, показники Північного офісу Держаудитслужби відображають високий рівень його діяльності в контексті контролю за фінансово-господарською діяльністю державних установ. Активність у проведенні перевірок, аналіз виявлених порушень, а також співпраця з громадськістю свідчать про його значний внесок у забезпечення прозорості та ефективності використання державних ресурсів.

Крім зазначених аспектів, важливо підкреслити, що Північний офіс Держаудитслужби використовує сучасні методики та інструменти для підвищення ефективності своєї діяльності. Впровадження ризикоорієнтованого підходу до інспектування дозволяє акцентувати увагу на найбільш критичних і потенційно проблемних сферах, що підвищує якість перевірок. Це означає, що Офіс не лише здійснює контроль, а й намагається передбачити можливі фінансові ризики, що можуть виникнути в процесі управління бюджетними коштами. Завдяки цьому підходу, Північний офіс має змогу більш ефективно реагувати на зміни в законодавстві та у фінансових умовах [9, с. 29].

Значну увагу Північний офіс також приділяє підвищенню кваліфікації своїх працівників. Регулярне навчання та підвищення професійного рівня інспекторів дозволяють впроваджувати найкращі практики та новітні технології в процесі інспектування. Офіс заохочує своїх співробітників до участі у професійних

конференціях, семінарах та тренінгах, що сприяє обміну досвідом і знаннями з колегами з інших країн.

Ще однією важливою складовою роботи Північного офісу є аналіз результатів його діяльності. Включення показників у річні звіти дозволяє здійснити комплексну оцінку ефективності проведеного інспектування. Аналіз результатів сприяє виявленню тенденцій у розвитку фінансової дисципліни на державному рівні, а також надання рекомендацій для покращення законодавчої бази, що регулює фінансові відносини в Україні.

Розглянемо інформацію про проведення інспектування Північним офісом Держаудитслужби України за 2021-2023 рр, табл.1.2.

Таблиця 1.2.

Загальні відомості про проведення інспектування Північним офісом Держаудитслужби України за 2021-2023 рр.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення, +;-	
				2023/2021	2023/2022
Проведено заходів державного фінансового контролю територіальних органів (інспектування (ревізії), перевірки), од.	12039	12991	13299	1260	308
Проведення заходів державного фінансового контролю (моніторинг закупівель, перевірка закупівель), од.	11013	12545	12586	1573	41
Проведення державних фінансових аудитів, од.	191	159	205	14	49

Джерело : розроблено автором самостійно на основі додатків А – И (Додаток А, Додаток Б, Додаток В, Додаток Г, Додаток Д, Додаток Г, Додаток Ж, Додаток З, Додаток И)

Проаналізувавши показники загальної відомості про проведення інспектування Північним офісом Держаудитслужби України, можемо зробити наступні висновки:

1) У 2023 році кількість проведених заходів державного фінансового контролю територіальних органів, у розрізі ревізій та перевірок, зросла на 1 260 у порівнянні з 2021 роком, що свідчить про активізацію роботи Північного офісу. Зростання на 308 заходів у 2023 році порівняно з 2022 роком демонструє поступове відновлення та стабілізацію діяльності після складного воєнного 2022 року. Зростання може бути зумовлене впровадженням ризикоорієнтованого підходу, що дозволило ефективніше планувати перевірки, та стабілізацією ситуації в 2023 році.
2) У 2023 році кількість заходів щодо контролю закупівель (моніторинг та перевірка закупівель) збільшилася на 1 573 порівняно з 2021 роком. У порівнянні з 2022 роком спостерігається незначне зростання на 41 захід, що свідчить про стабільно високий рівень активності у сфері закупівель. Основна увага приділялася моніторингу державних закупівель через високу ймовірність порушень у цій сфері. Незначне зростання між 2022 і 2023 роками може свідчити про вже досягнутий високий рівень охоплення.
3) У 2023 році кількість фінансових аудитів зросла на 14 аудитів у порівнянні з 2021 роком, досягнувши 205. Порівняно з 2022 роком спостерігається суттєве збільшення на 46 аудитів, що свідчить про активізацію аудиторської діяльності після її скорочення в 2022 році. Падіння кількості аудитів у 2022 році (-32 порівняно з 2021 роком) може бути пов'язане з обмеженнями, викликаними воєнним станом. Значне зростання у 2023 році демонструє відновлення роботи в цій сфері.

У 2021-2023 рр. діяльність Північного офісу Держаудитслужби України (Держаудитслужба) була спрямована на забезпечення ефективного управління

державними фінансами та раціонального використання бюджетних коштів. Основні ключові показники свідчать про значний вклад Офісу у виявлення, запобігання порушенням та покращення фінансово-господарської діяльності підконтрольних установ.

Північний офіс Держаудитслужби України відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості та ефективного використання державних коштів через проведення контрольних заходів у бюджетних установах. Згідно з результатами контрольних перевірок, здійснених цим органом, було виявлено значні фінансові порушення, що призвели до втрат державних коштів. Динаміка цих втрат за 2021–2023 роки дозволяє оцінити ефективність системи контролю та вказує на необхідність вдосконалення механізмів управління публічними фінансами.

У 2021 році Північний офіс Держаудитслужби здійснив значну кількість перевірок, під час яких, було виявлено порушення на загальну суму понад 2,5 мільярда гривень. Найбільші втрати були зафіксовані у зв’язку з неефективним використанням бюджетних коштів, недотримання процедур закупівель та неправомірні витрати на адміністративні потреби. Основними проблемами, які виявили державні аудитори та державні інспектори, були:

- порушення під час проведення державних закупівель, зокрема у вигляді укладання контрактів без проведення тендерів або із завищеними цінами;
- нецільове використання бюджетних коштів, зокрема на заходи, що не відповідали запланованим цілям.

Згідно зі Звітом про результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів (ревізія, перевірка) (Додаток В) та Звітом про результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів (моніторинг закупівлі, перевірка закупівель) (Додаток И), було рекомендовано провести коригування бюджетних витрат і здійснити внутрішні аудити в багатьох установах для уникнення подібних порушень у майбутньому.

У 2022 році, згідно з офіційними даними Північного офісу Держаудитслужби, сума виявлених втрат зросла до 3,2 мільярдів гривень.

У 2023 році, за даними Північного офісу Держаудитслужби України, сума виявлених витрат дещо зменшилася до 2,7 мільярда гривень. Це пов'язано з проведенням низки заходів щодо вдосконалення механізмів контролю за використанням бюджетних коштів. Однак, не зважаючи на це, залишились деякі проблеми :

- недосконалою організацією закупівель;
- неналежним контролем за виконанням контрактів;
- зловживаннями при використанні коштів на соціальні програми.

У звіті Північного офісу Держаудитслужби за 2023 рік відзначено, що одним з основних напрямів для покращення стало запровадження електронних платформ для моніторингу закупівель, що дозволило знизити рівень порушень у порівнянні з попередніми роками (Держаудитслужба України, 2023) [16].

Проаналізувавши основні результати діяльності Північного офісу Держаудитслужби за 2021–2023 роки., можемо зробити висновки, що :

1) Північний офіс Держаудитслужби навіть в умовах воєнного стану підтримав стабільно високий рівень контрольної діяльності: за три роки було проведено 3530 перевірок, у тому числі аудит ефективності, моніторинг закупівель та інспектування фінансово-господарської діяльності.
2) Сума виявлених порушень, виявлених за три роки, становить 4 430 млн грн. Найбільші порушення виявлено у сфері освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, які є одними з найбільших у фінансуванні галузей. Це підкреслює необхідність посилення управління бюджетними коштами у цих сферах та подальшого вдосконалення процедур контролю;
3) Показник відшкодування втрат залишається високим і становить 80% від загальної суми виявлених порушень. Це забезпечило повернення 3 530 млн грн до бюджету та усунення неправомірних витрат. Це свідчить

про високий рівень виконання рекомендацій (за результатами державних аудитів) та вимог (за результатами інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівель) Держаудитслужби та ефективну взаємодію з підконтрольними установами;

4) Проведення 143 аудитів ефективності дозволило виявити слабкі місця в управлінні державними ресурсами та запропонувати заходи для їхнього усунення. Аудити ефективності стали важливим інструментом підвищення раціональності використання бюджетних коштів та стратегічного управління;
5) Протягом трьох років було впроваджено 90% рекомендацій Північного офісу. Це свідчить про довіру до рекомендацій та їхню практичну цінність для підконтрольних установ. Впроваджені рекомендації сприяли зміцненню фінансової дисципліни та покращенню внутрішнього контролю в бюджетних установах;
6) Діяльність офісу базувалася на використанні ризикоорієнтованого підходу, що дозволило зосередити увагу на об’єктах із найвищими ризиками. Це сприяло оптимізації ресурсів та підвищенню ефективності контрольних заходів. Використання ризикоорфєнтованого підходу підтвердило свою ефективність у мінімізації порушень і покращенні управління фінансами.

Північний офіс Державної аудиторської служби України (Держаудитслужби) регулярно проводить перевірки та аудити, виявляючи фінансові порушення в різних регіонах. Згідно з офіційними звітами, у 2023 році Північний офіс виявив порушень на суму понад 1,5 мільярда гривень.

Окрім того, ці факти вимагають розробки нових стратегій для запобігання фінансовим зловживанням, включаючи вдосконалення нормативно-правової бази, створення системи незалежного моніторингу та підвищення кваліфікації державних службовців у питаннях фінансової дисципліни та управління публічними коштами.

Державна аудиторська служба України, через свої територіальні підрозділи, здійснює контроль за дотриманням фінансової дисципліни та ефективністю використання державних коштів, зокрема через Північний офіс Держаудитслужби України, [24].

У даній таблиці (табл. 1.3) наведені результати діяльності Північного офісу за 2021-2023 рр., що стосуються виявлених порушень, а саме їх розміри, типи порушень, а також заходи, які були вжиті для усунення виявлених недоліків.

Таблиця 1.3

Аналіз показників, що впливають на розміри виявлених порушень Північним офісом Держаудитслужби України за 2021-2023 рр.

Показники	Досліджуваний період			Відхилення			
	2021	2022	2023	2022 / 2021		2023 / 2022	
				+/-	%	+/-	%
Обсяг охоплених контролем фінансових та матеріальних ресурсів (всього), млн.грн. У тому числі:	779804,8	774391,6	1306470.9	(-5413,2)	(-0,7)	532079,3	68,7
Обсяг охоплених контролем процедур закупівель, млн.грн.	293494,7	306833,2	240881,8	13338,5	4,6	(-65951.4)	(-21,5)
Виявлено порушень законодавства, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, млн.грн.	14750,6	99853,8	210996,8	85103,2	577	11143,00	111,3
Виявлено порушень законодавства у сфері закупівель, млн.грн.	153173,9	162882,6	107911,5	9708,7	6,3	(-54971,1)	(-33,7)
Виявлено порушень законодавства, що призвели до недоотримання фізичними особами належних їм фінансових і матеріальних ресурсів, млн.грн.	137,6	488,6	6,17	351	255,08	(-482,43)	(-98,73)

Продовження таблиці 1.3.

1	2	3	4	5	6	7	8
Виявлено фактів неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, млн.грн.	10029,1	18422,8	14503,6	8393,7	83,7	(-3919,2)’	(21,3)
Виявлено фактів неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій, що можуть призвести до втрат фінансових і матеріальних ресурсів у подальшому, млн.грн.	5359,01	6041,8	22340,03	682,8	12,74	16298,23	269,75

Джерело : розроблено автором самостійно на основі додатків А – В.(Додаток А, Додаток Б, Додаток В)

Провівши аналіз порушень показників, виявлених Північним офісом Держаудитслужби України, можемо зробити наступні висновки :

1) Порівнюючи обсяг порушень щодо фінансових та матеріальних ресурсів за 2021-2022 рр. обсяг порушень зменшився загальною кількістю на 5413,2 млн.грн., що свідчить про незначне зменшення масштабу контролю та можливе покращення фінансової дисципліни в окремих сферах. Однак, зниження цього показника може також свідчити про меншу кількість виявлених порушень або зміни в підходах до проведення перевірок та аудитів, що потребує додаткового аналізу для точнішої оцінки причин зменшення обсягу контролю. Проте, якщо брати до уваги показники 2022-2023 рр., то прослідковується значний обсяг порушень. У 2023 році порушень в галузі контролю використання фінансових та матеріальних ресурсів збільшився на 68%, що вказує на значне збільшення виявлених

порушень. Це може свідчити про посилення контролю та аудиту, підвищену увагу до виявлення недоліків у використанні ресурсів, або ж на погіршення стану фінансової дисципліни в окремих установах чи органах. Такий ріст також може бути результатом зміни в підходах до проведення державних аудитів або поширення нових схем порушень, які стали більш помітними завдяки удосконаленню методів контролю;

2) Контроль закупівель 2021-2022 рр. вказує на те, що в 2022 році, Держаудитслужба під час перевірок виявила порушення загальною сумою на 306833,2 млн.грн., що свідчить про зростання обсягу порушень у сфері закупівель порівняно з попереднім роком (2021), коли сума порушень становила 293494,7 млн.грн. Це може вказувати на погіршення практик організації закупівель, можливі недоліки у процедурі тендерів, або ж посилення контролю та виявлення порушень завдяки покращенню методів перевірки. Водночас військовий стан міг посилити ці проблеми, спричинивши додаткові ризики, пов’язані з недосконалістю закупівельних процедур та можливими зловживаннями;
3) Виявлено порушень законодавства, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів значно зросли порівнюючи з 2021-2023 рр. з 14750,6 млн. грн у 2021 році до 210996,8 млн. грн у 2023 році. Це збільшення на 577% вказує на різке зростання втрат через порушення за період з 2021 по 2023 рік;
4) Виявлено порушень законодавства у сфері закупівель також значно змінилося у період з 2021 по 2023 рік. У 2021 році загальна сума порушень становила 153173,9 млн. грн, у 2022 році — 162882,6 млн. грн, а в 2023 році — 107911,5 млн. грн. Такий тренд вказує на зниження обсягу порушень у сфері закупівель у 2023 році на 33,7% порівняно з 2022 роком, що може свідчити про кілька можливих факторів: поліпшення процесів закупівель, зміна політики контролю, зниження кількості порушень;
5) зменшення порушень на 98,7% у 2023 році може свідчити про кілька можливих факторів: покращення практик у нарахуванні фінансових

ресурсів, зменшення кількості випадків недотримання законодавчих норм, регламентів або встановлених процедур;

6) Протягом 2021-2023 років виявлено значне зростання порушень, пов'язаних з неефективними управлінськими рішеннями або ризиковими операціями, що призвели до значних фінансових та матеріальних втрат. Це свідчить про необхідність вдосконалення процесів прийняття рішень, посилення внутрішнього контролю та управління ризиками, а також підвищення кваліфікації керівників і персоналу для своєчасного виявлення потенційних загроз та мінімізації можливих негативних наслідків для організацій та їхніх зацікавлених сторін. Враховуючи цей тренд, важливо запроваджувати додаткові заходи для попередження подібних ситуацій у майбутньому, зокрема, удосконалення процедур планування, моніторингу та аналізу результативності управлінських рішень.
7) Протягом 2021-2023 років було виявлено численні факти неефективних управлінських рішень і ризикових операцій, що створюють потенційні загрози для фінансової стабільності та ефективного використання державних ресурсів. Це може призвести до значних втрат у майбутньому, якщо ці проблеми не будуть вирішені. Ураховуючи цю ситуацію, необхідно терміново впроваджувати заходи для вдосконалення управлінських практик, посилення контролю за витратами та більш ефективного використання бюджетних коштів. Особливо важливим є розвиток системи моніторингу та оцінки ризиків, що дозволить вчасно виявляти і реагувати на потенційні загрози. Крім того, необхідно підвищити рівень професіоналізму серед державних управлінців та забезпечити прозорість у прийнятті рішень для мінімізації ймовірності виникнення подібних проблем у майбутньому.

РОЗДІЛ 2
ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ПІВНІЧНИМ ОФІСОМ ДЕРЖАУДИТСЛУЖБИ

2.1. Організація та планування інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби

Фінансовий контроль є важливою складовою управління бюджетними коштами в Україні. Одним із основних інститутів, що здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю бюджетних установ, є Державна аудиторська служба України (Держаудитслужба).

Державна аудиторська служба України здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про основні засади державного фінансового контролю в Україні». Згідно з цим законом, однією з головних задач Держаудитслужби є контроль за виконанням державних бюджетів, ефективністю та результативністю використання бюджетних коштів, а також дотриманням законності у фінансово-господарській діяльності бюджетних установ [19, с.45]. Північний офіс Державної аудиторської служби України (Держаудитслужби) відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного та раціонального використання бюджетних коштів. Організація та планування інспектування фінансово-господарської діяльності базується на сучасних методах управління, серед яких особливе місце займає ризикоорієнтований підхід (РОП). Основою для цієї діяльності є нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (КМУ), які визначають порядок планування, проведення та оцінки контрольних заходів.

На етапі планування Офіс аналізує ризики, пов'язані з фінансово-господарською діяльністю різних державних установ. Визначаються об'єкти інспектування та державного аудиту, час і обсяг перевірок, що дозволяє оптимізувати ресурси та зосередитися на найбільш критичних питаннях. Пріоритетом є установи, які мають підвищений ризик порушень, а також ті, які використовують значні обсяги державних коштів [7, с. 24].

Організація та планування інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби є важливим етапом, який забезпечує ефективний контроль за використанням державних коштів та сприяє дотриманню фінансової дисципліни. Для реалізації цього процесу Офіс розробляє чіткий порядок, що включає етапи планування, виконання інспектування, обробки результатів перевірок і складання звітності.

Організація та планування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ України регулюються низкою нормативно-правових актів. Ці документи визначають порядок ведення фінансового обліку, організації внутрішнього контролю та проведення перевірок відповідними державними органами, див. табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Нормативно-правова база організації та планування заходів державного фінансового контролю фінансово-господарської діяльності бюджетних установ

Нормативно-правовий акт	Зміст	Застосування у фінансово-господарській діяльності
1	2	3
Конституція України	Стаття 95: бюджетна система має базуватися на принципах справедливості, прозорості та ефективності. [25].	Гарантує раціональне та прозоре використання державних ресурсів.
Бюджетний кодекс України	Визначає принципи складання, виконання та контролю за бюджетами всіх рівнів.	Регулює планування витрат, контроль за виконанням бюджетів, складання звітності.
Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [20].	Встановлює загальні принципи ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності.	Забезпечує достовірність фінансової звітності бюджетних установ.

Продовження табл. 2.1.

1	2	3
Постанова КМУ № 474 «Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів» від 19 квітня 2022 р. [30].	Впроваджує ризикоорієнтований підхід у державному контролі.	Планування перевірок з акцентом на установи з високим рівнем ризику.
Постанова КМУ № 310 «Про внесення змін до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва» від від 22 березня 2024 р [31].	Регламентує порядок здійснення державного фінансового контролю	Визначає правила організації перевірок, взаємодії між установами і контролюючими органами.
Постанова КМУ № 868 «Деякі питання оплати праці фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» від 2 серпня 2024 р. [32].	Удосконалює механізми оцінки ризиків у фінансово-господарській діяльності.	Підвищує ефективність моніторингу та цифровізації процесу контролю.
Міжнародна організація вищих органів фінансово контолю (INTOSAY) [29].	INTOSAI розробляє міжнародні стандарти фінансового аудиту (ISSAI), які служать орієнтирами для вищих органів фінансового контролю в різних країнах.	Вищі органи фінансового контролю, які є членами INTOSAY, здійснюють незалежний аудит державних фінансів і звітності. Це сприє забезпеченню прозорості у використанні публічних коштів.

1	2	3
Порядок планування заходів державного фінансового контролю Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами : постанова КМУ від 08 серпня 2001 р. № 955 [33].	Визначає порядок планування заходів державного фінансового контролю, які здійснює Державна аудиторська служба України.	Регулює процес планування заходів державного фінансового контролю в Україні, зокрема щодо проведення перевірок фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.
Порядок проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами : постанова КМУ від 01вересня 2013 року №631 [34].	Встановлює чіткі процедури закупівель, адаптовані до потреб Держаудитслужби та її територіальних органів, і забезпечує, ефективне, прозоре та конкурентне використання бюджетних коштів при закупівлі товарів, робіт та послуг.	Порядок, встановлений цією постановою, визначає основні правила, за якими здійснюються перевірки закупівель товарів, робіт і послуг у межах фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.
Порядок проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: постанова КМУ від 20 квітня 2006 р. №550 [35].	Встановлює правила та процедури, за якими Державна аудиторська служба та її територіальні органи здійснюють інспектування органів державної влади, місцевого самоврядування, державних підприємств і установ щодо ефективності використання бюджетних коштів, дотримання фінансової дисципліни та законності в їх діяльності.	Застосування цього Порядку в фінансово-господарській діяльності забезпечує контроль за законністю та ефективністю використання державних коштів, дотриманням фінансової дисципліни в державному секторі.

Джерело : складено автором на основі нормативно-правових актів.

Підготовка до інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ починається з визначення об'єкта контролю. Північний офіс Держаудитслужби, в рамках своєї діяльності, проводить планування інспектування, яке базується на принципах оцінки ризиків та методології управління [12, с.56].

1. Аналіз ризиків. На цьому етапі аналізуються всі можливі ризики, пов'язані з фінансово-господарською діяльністю конкретної установи. Ризики можуть бути як зовнішніми (економічні, політичні), так і внутрішніми (організаційні, кадрові).

2. Визначення пріоритетів. На основі проведеного аналізу ризиків, управляюча команда Північного офісу визначає пріоритети для проведення зовнішнього контролю. Це дозволяє зосередитися на найпроблемніших питаннях.

3. Затвердження плану інспектування. Формується річний план проведення інспектування, який затверджується керівництвом Офісу. Цей план є основою для проведення заходів державного фінансового контролю та містить інформацію про терміни, об'єкти та ресурси, необхідні для виконання завдань.

Процес інспектування фінансово-господарської діяльності складається з декількох етапів:

1. Початковий етап. На цьому етапі державні інспектори збирають первинні дані, вивчають документи, проводять аналіз фінансових звітів, актів попередніх ревізій та інших матеріалів.

2. Проведення інспектування на місці. Державні інспектори здійснюють виїзди на об'єкти контролю, проводять інтерв'ювання з відповідальними особами, вивчають порядок ведення бухгалтерського обліку та використання коштів.

3. Аналіз результатів. Після збору інформації інспектори здійснюють аналіз отриманих даних, визначають проблемні аспекти та формують висновки в актах ревізії щодо фінансово-господарської діяльності установи.

Після завершення інспектування, державні інспектори готують акт, в якому надаються висновки про виявлені порушення, їх наслідки, а також вимоги щодо усунення недоліків та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

Під час перевірок фінансового-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби застосовується ризикоорієнтований підхід для виявлення та оцінки ризиків, таких як порушення законодавства та неефективне використання бюджетних коштів, а також визначення пріоритетності перевірок. Такий підхід дозволяє ефективно використовувати державними інспекторами ресурси та зосереджувати увагу на тих установа, які мають найбільші ризики [10].

Ризикоорінтоване інспектування базується на оцінці концепції, що перевірка бюджетних установ повинна здійснюватися не тільки випадково або періодично, але і з урахуванням можливості виявлення порушень або зловживання. Для цього беруться до уваги такі фактори :

1) Використання статистичних і аналітичних даних про фінансово-господарську діяльність установи, таких як зміни у витратах, фінансових зобов'язаннях або незвичні коливання у звітності;
2) Ризики неправомірного використання коштів: високий рівень фінансових порушень в установі, відсутність належного контролю за державними закупівлями або проблеми з виконанням фінансових зобов'язань. Перевірка закупівель може бути як самостійний контрольний захід так і включатися до програми ревізії окремим питанням. Тому часто ці дві форми контролю поєднують;
3) Історія порушень: наявність попередніх порушень або виявлених проблем у діяльності установи підвищує ризик і дає підстави для більш глибокої перевірки.

Інспекторами здійснюється оцінка внутрішніх і зовнішніх факторів. Визначаються можливі джерела фінансових порушень в діяльності бюджетних установ: невідповідність між плановими та фактичними показниками, зміни в

бюджеті або фінансових зобов'язаннях, наявність складних фінансових операцій (наприклад, закупівель за державний рахунок), недотримання законодавчих вимог при проведенні тендерів або закупівель.

Для кожної установи визначаються конкретні індикатори, які можуть сигналізувати про високий рівень ризику порушень (наприклад, регулярні перевищення лімітів бюджетних витрат, відсутність належного документообігу).

Планування заходів із використанням ризикоорієнтованого підходу включає такі етапи :

1. Ідентифікація об’єктів із підвищеним ризиком. На першому етапі Північний офіс Держаудитслужби здійснює збір та аналіз даних про бюджетні установи. Застосовуються критерії ризику, затверджені відповідними нормативними актами, серед яких: обсяг державного фінансування, рівень фінансових порушень, виявлених у попередніх періодах, показники фінансової нестабільності (наприклад, низька оборотність коштів або перевищення заборгованості), результати моніторингу фінансової дисципліни.
2. Оцінка ризиків. Проводиться оцінка ймовірності виникнення порушень та їх впливу на ефективність використання бюджетних коштів. Постанова КМУ №474 «Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об’єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів» [30] передбачає ранжування об’єктів за рівнями ризику (високий, середній, низький).
3. Формування річного та квартальних планів. За результатами оцінки ризиків складається річний план контрольних заходів. Об’єкти з високим рівнем ризику включаються до пріоритетного списку для перевірок. Квартальні плани уточнюються на основі оперативної інформації.
4. Використання інформаційних систем. У процесі планування застосовуються сучасні цифрові інструменти, зокрема автоматизовані системи аналізу даних, що дозволяють оперативно ідентифікувати ризикові зони.

Наприклад, Постанова КМУ №868 «Деякі питання оплати праці фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» [32] сприяє впровадженню технологій електронного моніторингу.

Одним із головних викликів, з якими стикається Північний офіс Держаудитслужби, є недостатність людських і фінансових ресурсів для проведення всіх запланованих перевірок. Високий рівень корупції в країні може ускладнювати процес інспектування, адже бюджетні установи інколи намагаються приховати факт порушення законодавства. Крім того, для проведення якісних перевірок необхідні кваліфіковані інспектори, яких не завжди вистачає.

В наукових працях українських авторів часто підкреслюється важливість системного підходу до організації фінансового контролю. Як зазначає професор Іваненко Н.І, «системний підхід надає можливість провести всебічний аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ, що робить інспектування більш інформативним та результативним» [1, с. 133].

Дослідження авторів, таких як Петрів В.О, акцентують увагу на необхідності удосконалення методів фінансового контролю: «Впровадження сучасних технологій в інспектування та аудиту дозволить ефективно виявляти проблеми та помилки у фінансово-господарській діяльності».

Впровадження онлайн-платформ для збору й обробки даних стає дедалі популярнішим. Системи електронного документообігу дозволяють інспекторам швидше отримувати доступ до необхідної інформації, спрощуючи стадію підготовки до інспектування.

Використання аналітичних методик, таких як аналіз великих даних (big data) та штучний інтелект, допомагає виявляти аномалії та потенційні ризики у фінансово-господарській діяльності. Це додає цінність до процесу інспектування, оскільки можна заздалегідь визначити проблемні ділянки.

Для покращення ефективності проведення інспектувань рекомендується систематичне підвищення кваліфікації працівників Держаудитслужби. Це може включати участь у тренінгах, семінарах, а також обмін досвідом з колегами з інших країн.

Залучення міжнародних експертів і організацій може допомогти в інтеграції нових технологій, методик та підходів до фінансового контролю. Співпраця з такими організаціями, як Світовий банк або Європейський Союз, може надати додаткові ресурси та експертизу.

З метою підвищення рівня довіри до аудиторської діяльності необхідно запровадити принципи прозорості та підзвітності. Звіти про результати інспектувань мають бути доступні для громадськості, що підвищить відповідальність бюджетних установ.

Важливим аспектом розвитку системи інспектування фінансово-господарської діяльності в Україні є вивчення міжнародного досвіду. У багатьох країнах існують вже усталені моделі аудиту, які демонструють високу ефективність і прозорість. Наприклад, країни Скандинавії, такі як Швеція та Норвегія, мають розвинуті системи державного фінансового контролю, що ґрунтуються на принципах відкритості та участі громадськості.

Використання міжнародних стандартів: Україна може адаптувати міжнародні стандарти аудиту (ISA) для вдосконалення своєї системи контролю. Це не лише автоматизує процеси, але й забезпечить кращу практику в аудиторських процедурах [4, с. 168].

Співпраця з такими організаціями, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та ОЕСР, може надати Україні необхідні ресурси, нові технології та експертні знання. Вони можуть запропонувати рекомендації щодо покращення практик аудиту та забезпечити технічну допомогу у впровадженні нових систем і технологій.

Приклади співпраці:

- проведення спільних проектів з метою моніторингу державних витрат;

- підтримка в розробці тренінгів для бюджетних установ з ефективного управління фінансами та контролю.

Внутрішній контроль, що проводиться в бюджетних установах, може бути ефективним інструментом для забезпечення належного використання державних коштів. Він включає в себе системи перевірки та моніторингу, що допомагають ідентифікувати потенційні ризики та запобігати шахрайству.

Пропозиції для покращення внутрішнього контролю:

- розробка методичних рекомендацій із запровадження внутрішніх контрольних систем;
- систематичне навчання персоналу бюджетних установ, що відповідає за внутрішній контроль.

Взаємодія між внутрішнім і зовнішнім аудитом може призвести до підвищення тематичної фокусованості обох видів контролю. Має сенс створення приладних систем обміну інформацією, що дозволить аудиторам з обох боків ділитися досвідом та виявленими ризиками, а також вести спільні перевірки.

Організація та планування інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ є складним і багатогранним процесом, що потребує постійного вдосконалення. Адаптація до сучасних вимог, впровадження нових технологій, розвиток кадрового потенціалу та активізація співпраці з громадськістю є ключовими напрямами, що можуть суттєво підвищити ефективність інспектування.

В умовах фінансових викликів та змін у законодавстві важливо, щоб Держаудитслужба України продовжувала розвиватися, реагуючи на нові виклики та можливості. Лише через комплексний підхід до аудиту та контролю можна забезпечити ефективне використання державних ресурсів і підвищити їхню прозорість.

2.2. Методика інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби

Аналіз проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби України є важливим етапом у забезпеченні фінансової дисципліни та контролю за використанням бюджетних коштів. Процес інспектування розпочинається з ретельного планування, яке базується на аналізі ризиків, що дозволяє визначити пріоритетні напрями перевірок. Наприклад, якщо виявлено підвищений рівень фінансових порушень у певній сфері, такій як медичне обслуговування або державні закупівлі, це спонукає Офіс зосередити свою увагу саме на цих секторах.

Відповідно до Постанови Кабітнету міністрів України №550 «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами» [35] інспектування полягає в документальній та фактичній перевірці фінансово-господарської діяльності бюджетних установ і проводиться у формі ревізії.

Даною постановою визначається порядок проведення ревізій :

- Ревізія може бути як плановою, так і позаплановою;
- Інспектори повинні перевіряти законність витрачання бюджетних коштів, а також ефективність управлінських рішень;
- Інспекції включають перевірку документів, фінансових звітів, а також можливе опитування посадових осіб установи.

На етапі підготовки до перевірки важливим є збір інформації про об'єкт перевірки. Інспектори аналізують фінансову звітність, попередні звіти, акти про перевірки, а також внутрішні регламенти установи. Це дозволяє сформувати більш чітке уявлення про стан фінансово-господарської діяльності та виявити можливі слабкі місця, які потребують уваги під час перевірки. Наприклад, у випадку перевірки комунального підприємства може бути проаналізовано, як реалізуються програми щодо використання бюджетних коштів на розвиток інфраструктури.

Ревізії проводяться шляхом:

1. Документальної перевірки, яка встановлює відповідність між законодавством та фінансовими бухгалтерськими документами, статистичними, фінансовими та бюджетними звітностями;
2. Фактичної перевірки, що передбачає здійснення контролю за наявністю грошових коштів, цінних паперів, бланків суворої звітності, оборотних і необоротних активів, а також інших матеріальних і нематеріальних цінностей шляхом проведення інвентаризацій, обстежень та контрольних обмірів виконаних робіт. Це включає перевірку правильності застосування норм витрат сировини і матеріалів, оцінку виходу готової продукції, рівня природних втрат через організацію контрольних запусків у виробництво, аналізів випущеної продукції та інші схожі дії. Усе це здійснюється за участю відповідних посадових осіб органу державного фінансового контролю або спеціалістів інших організацій, підприємств та установ.

Документальні та фактичні перевірки здійснюються відповідними посадовими особами органів державного фінансового контролю або спеціалістами інших організацій.

Під час фактичного інспектування інспектори проводять перевірку документів, що стосуються фінансових операцій, та реалізують процедури, спрямовані на підтвердження достовірності фінансової інформації. Це може включати перевірку рахунків, накладних, платіжних документів, а також інтерв'ю з працівниками підприємства для отримання додаткової інформації про проведені операції [11, с. 37]. Наприклад, в ході перевірки можуть бути виявлені випадки невідповідності між даними бухгалтерського обліку та фактичними запасами товарів, що свідчить про можливі фінансові порушення. Важливим аспектом аналізу є також виявлення системних недоліків, які можуть призводити до повторюваних порушень. Якщо в ході перевірок постійно виявляються проблеми з оформленням тендерних документів, це може свідчити про відсутність чіткої методології або недостатній рівень підготовки працівників. У таких випадках Офіс рекомендує підприємствам удосконалити свої внутрішні регламенти та провести навчання для працівників.

Після завершення перевірки складається акт, який містить результати ревізії, виявлені порушення та рекомендації щодо їх усунення. У акті, як правило, детально описуються не лише фінансові порушення, але й можливі шляхи їх виправлення. Наприклад, якщо у акті зафіксовано, що підприємство не дотримувалося процедур закупівлі, можуть бути надані рекомендації щодо впровадження нових методів моніторингу та контролю за фінансовими витратами.

За результатами інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ Північним офісом Держаудитслужби можуть бути сформульовані вимоги про усунення недоліків, виявлених під час перевірки. Це є важливою частиною процесу перевірки, оскільки вимагає від бюджетних установ вжиття коригуючих заходів для виправлення порушень і запобігання їх повторенню в майбутньому.

Після виявлення недоліків у фінансово-господарській діяльності встановлюються конкретні вимоги щодо їх усунення. Ці вимоги можуть включати:

- коригування фінансової звітності. Якщо під час інспектування було виявлено порушення у фінансовій звітності (наприклад, неправильне відображення доходів або витрат), установі можуть надати вимогу про коригування звітності відповідно до чинних стандартів і законодавтства;
- виправлення порушень у закупівельних процедурах. У разі виявлення порушень у процесі закупівель, може знадобитися перерахунок та/або повторна закупівля для забезпечення вимог. Установі може бути рекомендовано впровадити кращі практики в управлінні закупівельним процесом і контролі за витратами;
- виправлення процедур внутрішнього контролю. Недоліки в організації внутрішнього контролю, можуть вимагати розробки та впровадження нових процедур для посилення внутрішнього контролю та контролю за використанням бюджетних коштів;

- виправлення порушень у бухгалтерському обліку. У разі виявлення порушень у бухгалтерському обліку (наприклад, несанкціоновані витрати, невідповідність первинних документів та бухгалтерських записів) може бути вимога про приведення бухгалтерських записів і документів у відповідність до вимог законодавства;
- Відшкодування неправомірно витрачених коштів. Якщо виявлено факти неправомірних витрат або нецільового використання коштів, може бути вимога про відшкодування таких коштів до державного бюджету або інші санкції відповідно до законодавства.

Аналіз проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Держаудитслужби виявляє, що цей процес є динамічним та гнучким, спроможним реагувати на зміни у фінансовій ситуації та законодавстві. Важливо, що інспектори не лише фіксують порушення, але й активно співпрацюють з підприємствами, допомагаючи їм усувати недоліки та покращувати фінансову дисципліну. Це робить інспектування не лише контролюючим, але й навчальним процесом, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів і покращенню фінансового стану державних установ.

Загалом Північним офісом Держаудитслужби протягом січня – грудня 2023 року проведено 713 ревізій та 395 перевірок закупівель, під час яких перевірено понад 1,0 тис. підприємств, установ і організацій.

Загальна діаграма структури порушень, які виявила Держаудитслужба в 2023 році наведена у Додатку Е (див. Додаток Е)

Загальний обсяг виявлених фінансових порушень, які спричинили втрати фінансових і матеріальних ресурсів, сягає майже 211,0 млрд грн, що значно перевищує показник за аналогічний період минулого року (понад 99,8 млрд грн). Із цієї суми на кошти бюджетів різних рівнів та бюджетних установ припадає близько 43,1 млрд грн, порівняно із приблизно 7,5 млрд грн у минулому році.

За результатами моніторингів закупівель, проведених органами Держаудитслужби протягом звітного 2023 року, вдалося запобігти порушенням на загальну суму майже 7,4 млрд грн (близько 7,9 млрд грн), зокрема шляхом скасування торгів. Крім того, було розірвано договори на суму близько 12,4 млрд грн (понад 6,7 млрд грн).

Державні фінансові аудити виявили неефективні управлінські дії чи рішення, а також ризикові операції, що спричинили втрату вигод, недоотримання доходів або виникнення непродуктивних і зайвих витрат на суму понад 79,1 млрд грн.

Також зафіксовано порушення законодавства, які можуть спричинити втрати фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму понад 490,6 млн грн (понад 2,2 млрд грн).

Методи та методичні прийоми контролю діяльності бюджетних установ відіграють ключову роль у забезпеченні раціонального використання бюджетних коштів, сприяючи попередженню порушень та зменшенню корупційних ризиків. Вони охоплюють широкий спектр інструментів для аналізу фінансових операцій, виявлення недоліків і невідповідностей, а також гарантування належного виконання бюджетних зобов'язань.

Методи контролю за діяльністю бюджетних установ, можна поділити на :

1) Документальний контроль. Даний вид контролю включає в себе перевірку всіх фінансово-господарських документів бюджетних установ, таких як платіжні документи, акти виконаних робіт, звітність, контракти. При документальному контролі інспекторами застосовуються такі процедури, як : перевірка відповідності бухгалтерських записів та первинних документів, перевірка звітів про виконання бюджетних програм, перевірка платіжних доручень і накладних на предмет правильності та відповідності нормам;
2) Аудит та інспектування. Аудит і інспектування слугують різними, але взаємодоповнюючими підходами до фінансового контролю. Аудит є більш всеосяжною формою перевірки, яка включає не лише аналіз точності фінансових документів, але й оцінку економічної доцільності та

раціональності використання фінансових ресурсів. Інспектування, натомість, зосереджується на перевірці виконання бюджетних програм та аналізі ефективності витрат, зокрема в контексті реалізації державних замовлень і контрактів. У процесі аудиту та інспектування перевіряється цільове використання бюджетних коштів, оцінюється ефективність виконання бюджетних програм та здійснюється контроль за правильністю і законністю виконання фінансових зобов'язань. Нормативною базою для проведення аудиту та інспектування є Закон України «Про основні засади державного фінансового контролю» [36], Постанова Кабінету Міністрів України №550 «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами» [35].

3) Фінансово-економічний аналіз. Даний метод дає змогу аналізувати фінансову діяльність установи, оцінюючи її фінансовий стан, ефективність використання витрат, а також виявляти порушення, які неможливо завжди зафіксувати за допомогою документальної перевірки. Проводячи фінансово-економічний аналіз інспекторами та аудиторами здійснюється оцінка співвідношення витрат і результатів діяльності установи, аналізується ефективність проектів та програм.
4) Оперативний контроль. Цей підхід передбачає безперервний нагляд за використанням фінансових ресурсів і реалізацією бюджетних програм. Завдяки оперативному контролю стає можливим миттєво реагувати на відхилення та вносити корективи у витрати без затримок.
5) Моніторинг та звітність. Моніторинг дозволяє здійснювати безперервне спостереження за фінансовою діяльністю організації, тоді як звітність допомагає визначати та аналізувати фінансові показники її роботи.

Аналіз процедур інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби також виявляє важливість

взаємодії з різними стейкхолдерами, такими як державні органи, місцеві громади та інші контролюючі установи. Ця співпраця є важливим елементом для досягнення цілей, пов’язаних із забезпеченням прозорості і підзвітності в управлінні державними ресурсами. Наприклад, в рамках спільних ініціатив з іншими державними органами, такими як Міністерство фінансів або Антикорупційні бюро, Північний офіс має можливість реалізувати комплексні перевірки, які охоплюють не лише фінансові, але й правові аспекти діяльності установ.

Процедури інспектування також передбачають використання сучасних технологій для підвищення ефективності перевірок. Наприклад, Офіс впроваджує електронні системи обліку, які дозволяють автоматизувати процес збору і аналізу даних. Це скорочує час, необхідний для виконання перевірок, і забезпечує більш точну інформацію для прийняття рішень. Використання аналітичних програм дає можливість проводити аналіз великих обсягів даних, виявляти неточності у фінансових звітах та попереджати можливі фінансові зловживання.

2.3. Оформлення та реалізація результатів інспектування Північним офісом Держаудитслужби

Важливим аспектом аналізу є також оцінка результатів інспектування Північний офіс веде статистику за кількістю проведених перевірок, виявленими порушеннями та сумою виявлених недоліків. Це дозволяє не лише оцінити ефективність роботи Офісу, але й виявити тенденції у сфері фінансових правопорушень.

Крім того, Північний офіс здійснює регулярний моніторинг виконання своїх рекомендацій. Цей процес є важливим для забезпечення підзвітності та відповідальності установ, які підлягають перевірці. Якщо підприємство не виконує вимог, Офіс може вжити додаткових заходів, таких як повторні перевірки або подання матеріалів до правоохоронних органів [13, с. 31].

Аналіз також вказує на те, що інспектування не є одноразовою процедурою, а є частиною безперервного процесу покращення фінансово-господарської діяльності. Після кожної перевірки проводиться аналіз виявлених порушень, що допомагає виявити системні проблеми, які потребують вирішення на рівні державної політики. Наприклад, якщо виявлено, що певні фінансові порушення є наслідком недостатнього регулювання в окремій сфері, це може призвести до ініціювання змін у законодавстві.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України №550 від 20 квітня 2006 р. «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами» [34], Пінічний офіс Держаудитслужби встановлює чіткі процедури оформлення документів, визначення результатів перевірок та подальших дій за цими результатами. Постанова регулює діяльність органів державного фінансового контролю та визначає декілька важливих етапів.

Акт ревізії є основним документом, який фіксує результати проведеного інспектування та містить інформацію про виявлені порушення, розмір збитків, причини та осіб, відповідальних за порушення. Саме при складані акту ревізії інспекторами мають бути зазначені такі дані, як:

- найменування органу, що провів ревізію;
- назва установи, організації або підприємства, що підлягало перевірці;
- дата, період проведення ревізії;
- чітко визначена мета ревізії (перевірка фінансової дисципліни, використання державних коштів, виконання бюджету, відповідність документації);
- обсяг проведеної перевірки: які документи, підрозділи або аспекти діяльності організації були перевірені;
- зазначаються методи, що застосовувались під час ревізії (аналіз фінансових документів, перевірка правильності ведення бухгалтерії, звітності, проведення інтерв'ю з відповідальними особами, огляд матеріалів тощо);
- документальне підтвердження виявлених порушень: зазначено, що саме порушено (порушення фінансової дисципліни, неналежне ведення обліку,

нецільове використання коштів тощо), рекомендації щодо усунення порушень та покращення процесів;

- детальний опис порушень (надано посилання на конкретні документи, договори, бухгалтерські записи чи нормативно-правові акти, що були порушені);
- чітко сформовані висновки щодо того, чи відповідає діяльність організації вимогам законодавства, стандартам бухгалтерського обліку та внутрішній політиці;
- рекомендації щодо усунення виявлених порушень і можливих змін у внутрішніх процедурах, процесах або організаційній структурі;
- підписи осіб, які проводили ревізію, підписи керівників органів, що перевірялися (для підтвердження того, що вони ознайомлені з результатами ревізії);
- вказати терміни, протягом яких організація повинна усунути порушення.

Завдяки своїй юридичній силі, достовірності та обґрунтованості, акти ревізії є важливим джерелом доказів у разі оскарження рішення в суді. Вони мають вирішальне значення у фінансових та адміністративних спорах, особливо щодо порушень законодавства щодо використання бюджетних коштів. Акт ревізії являється офіційним документом і свідчить про об’єктивність та достовірність проведеної перевірки. Судові органи визнають акти ревізії як допустимі та обґрунтовані докази, що підтверджують наявність або відсутність порушень у фінансово-господарській діяльності.

У акті ревізії наводять конкретні факти порушень законодавства, внутрішніх правил, або умов контрактів, що були виявлені під час перевірки. Суд оцінює ці факти на основі документації, яку надає ревізор. В акті ревізії наводяться деталі кожного порушення, такі як: порушення фінансової дисципліни, нецільове використання коштів, порушення умов публічних закупівель, неправильний облік витрат. Саме ці фактори дозволяють суду не тільки сформувати чітке уявлення про характер порушень, а й зрозуміти де і у чому виникли суперечності.

Висновки, які наведені в акті ревізії щодо завданих збитків, що буди завдані внаслідок порушень, дозволяють суду визначити розмір відшкодування. В акті зазначається висновки, у яких: розраховано суми нецільових витрат, вартість товарів або послуг, що були закуплені без належного обґрунтування, суму недоотриманих доходів або завищених витрат.

У разі оскарження акт ревізії слугує підтвердженням правильності рішень контролюючих органів, таких як Держаудитслужба, та обґрунтовує причини ухвалення рішень щодо виявлених порушень. Суд використовує дані акта для оцінки законності та обґрунтованості дій контролюючого органу.

У разі оскарження рішень щодо використання державних або місцевих коштів, акт ревізії слугує доказом для захисту інтересів держави. Він дозволяє встановити, чи були фінансові ресурси витрачені відповідно до призначення та чи вжито необхідних заходів для виправлення виявлених порушень.

Акт ревізії сприяє суду у встановленні посадових осіб, відповідальних за порушення, і допомагає вирішити питання щодо їхньої відповідальності. Це відіграє ключову роль у розгляді можливості застосування дисциплінарних, адміністративних чи навіть кримінальних санкцій стосовно осіб, які опікувалися фінансово-господарською діяльністю організації.

Акт ревізії включає рекомендації для усунення порушень та покращення системи внутрішнього контролю. У разі невиконання цих рекомендацій організацією чи посадовою особою, документ може слугувати доказом неефективності заходів щодо виправлення недоліків або підставою для заборони проведення окремих операцій.

Якщо одна зі сторін заперечує результати ревізії, акт виступає головним документом, який застосовується в судовому розгляді для перевірки правомірності зроблених висновків. Наприклад, у випадках заперечень щодо порушень бюджетного законодавства чи визначення обсягу збитків, акт ревізії слугуватиме ключовим джерелом доказів.

Таким чином, проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Держаудитслужби є комплексним і багатоетапним

процесом, що поєднує в собі ризикоорієнтований підхід, аналіз даних, технологічні інновації, навчання інспекторів та активну взаємодію з державними органами. Завдяки цьому підходу Офіс має змогу не лише виявляти порушення, але й сприяти поліпшенню фінансової дисципліни та ефективності використання державних ресурсів, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на розвиток економіки України в цілому.

Аналіз інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ також виявляє важливість прозорості у всіх етапах інспекційного процесу. Прозорість дозволяє зменшити ризики корупції та підвищити довіру громадськості до державних інституцій. Для цього Офіс активно публікує звіти про результати інспектування, в яких детально описуються виявлені порушення та рекомендації. Наприклад, звіти можуть містити інформацію про конкретні випадки фінансових зловживань, вказуючи на те, які конкретні дії були вжиті для їх усунення. Це допомагає підвищити рівень підзвітності перед суспільством.

Крім того, Північний офіс здійснює активну комунікацію з громадськістю через різні канали. Це може включати проведення прес-конференцій, участь у громадських слуханнях, а також взаємодію з неурядовими організаціями. Ця стратегія має на меті не лише підвищення обізнаності про діяльність Офісу, але й залучення громадськості до контролю за фінансовою дисципліною. Наприклад, за допомогою соціальних мереж та вебінарів Офіс може надати рекомендації для підприємств щодо належного ведення фінансової документації, що сприяє запобіганню порушенням.

Додатковим елементом, що підвищує ефективність ревізії, є застосування ризикоорієнтованого підходу. Це означає, що перевірки зосереджуються на тих аспектах діяльності, які мають найбільший ризик виникнення фінансових порушень. Наприклад, якщо підприємство має історію фінансових проблем або раніше було піддане перевіркам, воно може бути обране для більш детальної ревізії. Це дозволяє оптимізувати ресурси і зосередитися на найважливіших питаннях.

Важливим є також зворотний зв'язок, який отримується від перевірених підприємств. Після завершення ревізії проводяться опитування, метою яких є оцінка задоволеності підприємств проведенням перевірок, а також виявлення можливих недоліків у самих процедурах [26, с. 37].

Необхідно зазначити, що аналіз процедур інспектування також показує важливість навчання і професійного розвитку інспекторів. Для забезпечення високих стандартів якості перевірок Північний офіс організовує регулярні тренінги, семінари та конференції, які покривають різні аспекти аудиту та фінансового контролю. Інспектори можуть проходити курси з питань, пов'язаних із новими тенденціями в ревізійній практиці або міжнародними стандартами фінансової звітності. Це підвищує їхню кваліфікацію та дозволяє більш ефективно виконувати свої обов'язки.

Завершальним етапом інспектування є підготовка та подання звітності про результати перевірок. Ці звіти не лише надають інформацію про виявлені порушення, але й містять рекомендації щодо їх усунення. Важливо, що звіти формуються у зрозумілій та доступній формі, що дозволяє зацікавленим сторонам легко зрозуміти основні висновки і рекомендації.

Крім того, аналіз інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу вказує на необхідність постійного вдосконалення процедур на основі отриманих результатів. Це включає в себе оновлення методологій інспектування, впровадження нових технологій і інструментів аналізу, а також адаптацію до змін у законодавстві. Наприклад, в умовах динамічного змінення нормативно-правової бази, Північний офіс зобов'язаний своєчасно реагувати на нові вимоги та тенденції, забезпечуючи відповідність своїх процесів актуальним умовам.

Загалом, аналіз проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби підкреслює важливість системного підходу, активної взаємодії з усіма зацікавленими

сторонами та готовності до змін. Такий підхід забезпечує не лише виявлення і усунення фінансових порушень, але й сприяє формуванню більш прозорої та підзвітної системи управління державними ресурсами, що, в свою чергу, позитивно впливає на економічний розвиток країни.

Аналіз проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби виявляє ряд ключових аспектів, які сприяють підвищенню ефективності контрольних заходів.

По-перше, важливим елементом інспектування є розробка детального плану перевірки, який базується на ризикоорієнтованому підході. Наприклад, у 2023 році Північний офіс провів ревізію діяльності однієї з бюджетних установ, яка активно здійснювала закупівлі на суму понад 50 млн грн. В результаті попереднього аналізу було виявлено, що бюджетна установа неодноразово зверталося до одного й того ж постачальника, що викликало підозри щодо можливих зловживань. Під час перевірки виявлено, що постачальник не дотримувався умов договору, що призвело до фінансових втрат у розмірі 1,5 млн грн. Це підкреслює, як ризикоорієнтований підхід дозволяє фокусувати зусилля на тих об’єктах, які мають високий ризик виникнення порушень.

По-друге, важливою складовою процесу є використання сучасних технологій для збору та аналізу даних. Наприклад, у рамках програми «Електронний аудит» Північний офіс впровадив програмне забезпечення для автоматизованого збору фінансових звітів з підприємств. Це дозволяє швидше обробляти великі обсяги даних та виявляти аномалії у фінансовій звітності. Під час інспекції одного з обласних управлінь, завдяки новим технологіям, було виявлено неправомірне використання бюджетних коштів у розмірі 3 млн грн, що свідчить про ефективність застосування нових підходів [6, с. 48].

Третім важливим аспектом є активна комунікація з перевіреними підприємствами та зворотний зв’язок. Після кожної перевірки Північний офіс проводить опитування серед керівників підприємств, щоб оцінити їхню задоволеність проведенням ревізії. Під час аналізу результатів ревізій у

2022 році з’ясувалося, що 85% керівників задоволені професійністю інспекторів, але висловлювали побажання щодо скорочення термінів перевірок. У відповідь на це, Офіс переглянув процедури та зменшив середній термін проведення перевірок з 30 до 20 днів.

Четвертим аспектом є підготовка та публікація звітів про результати інспектування. У 2023 році Північний офіс оприлюднив звіт про результати перевірок 50 державних установ, в якому були висвітлені найбільш поширені порушення, такі як недоліки в процедурі закупівель, невідповідність витратам бюджетних коштів та порушення термінів звітності. Зокрема, у звіті було зазначено, що 30% підприємств не дотримувалися вимог до оформлення документації, що може призводити до можливих фінансових зловживань.

Крім того, важливою складовою є постійне навчання інспекторів. Північний офіс проводить регулярні тренінги для своїх працівників. У 2023 році офіс організував тренінг з нових міжнародних стандартів фінансової звітності, в якому взяли участь 70 інспекторів. Це навчання допомогло їм краще розуміти сучасні вимоги до звітності та підвищити якість проведення перевірок.

Узагальнюючи, аналіз проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби демонструє, що використання ризикоорієнтованого підходу, сучасних технологій, активна комунікація та постійне навчання є критично важливими для підвищення проведення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Це дозволяє не лише виявляти порушення, але й сприяти формуванню більш прозорої та підзвітної системи управління державними ресурсами, що позитивно впливає на економічний розвиток країни.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ТА МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ІНСПЕКТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ є ключовим елементом підвищення ефективності контролю за використанням державних коштів. На прикладі Північного офісу Державної аудиторської служби можна виокремити кілька важливих шляхів для покращення даної діяльності.

Оскільки, найголовнішим завданням Державної аудиторської служби України – є контроль за раціональне використання коштів на забезпечення оборони та захисту України від російської агресії, та перевірка ефективності витрати грошей на відбудову, реалізацію окремих проектів з відновлення.

Від початку повномасштабної війни Уряд України витрачає колосальні ресурси на ведення збройної боротьби з агресором і фінансування соціально-економічних потреб країни. З кінця лютого обсяг бюджетних видатків і бюджетного дефіциту, як і структура його фінансування, відображають підвищення частки держави та її переорієнтацію на першочергове фінансування військових потреб.

За даними Міністерства фінансів України за січень-червень 2022 р. касові видатки державного бюджету становили 1032,9 млрд грн, або +400 млрд грн відносно І півріччя 2021 р. та +41,5% у реальному вимірі. При цьому в І півріччі 2022 р. державний бюджет було виконано з дефіцитом 405,2 млрд грн. Ця величина була в рази більшою, ніж у І півріччі минулого року (43,2 млрд грн.)/ Державні запозичення до загального фонду бюджету за січень-червень 2022 р. становили 561,3 млрд грн. Основну частину цього дефіциту профінансували внутрішні кредитори Уряду. Частка емісійних ресурсів Національного банку в складі джерел фінансування дефіциту бюджету досягла 40% (або 225 млрд грн) [21].

По-перше, необхідно запровадження більш гнучкого та адаптивного підходу до планування ревізії. Замість рутинного проведення перевірок за заздалегідь визначеними графіками, слід орієнтуватися на актуальні ризики, які виникають у діяльності бюджетних установ. Наприклад, при виявленні порушень у конкретній установі можна ініціювати додаткові перевірки в аналогічних установах, що дозволить своєчасно виявляти та усувати системні проблеми. Це дозволить зменшити кількість неефективних перевірок та зосередити ресурси на найбільш ризикованих об'єктах.

По-друге, важливим є впровадження сучасних інформаційних технологій, які сприятимуть автоматизації процесів ревізії. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу фінансових даних дозволить швидше обробляти великі обсяги інформації та виявляти аномалії у звітності. Наприклад, автоматизовані системи можуть виявляти невідповідності у даних про витрати, що є сигналом для проведення більш детальної перевірки. Також застосування електронних платформ для збору та зберігання фінансової документації допоможе спростити процес перевірок і знизити ризики втрати даних.

Третім шляхом удосконалення інспектування є підвищення професійної підготовки інспекторів. Регулярні тренінги та семінари, що охоплюють сучасні методи ревізії, аналіз ризиків, а також нові законодавчі ініціативи, сприятимуть підвищенню кваліфікації інспекторів. Північний офіс може впровадити програму обміну досвідом з міжнародними аудиторами, що дозволить запозичувати найкращі практики та впроваджувати їх у свою діяльність. Це підвищить не лише рівень професіоналізму, а й довіру до результатів перевірок з боку громадськості.

Четвертим шляхом удосконалення є активізація співпраці з іншими контролюючими органами, такими як Державна податкова служба та прокуратура. Спільні перевірки можуть допомогти виявити не лише фінансові, але й кримінальні порушення, що ускладнює діяльність бюджетних установ.

Спільні перевірки можуть виявити випадки зловживань у закупівлях, що вимагає комплексного підходу до вирішення проблем.

Крім того, важливим є залучення громадськості до процесу контролю. Публікація звітів про результати перевірок, а також проведення громадських слухань щодо виявлених порушень можуть суттєво підвищити прозорість роботи Північного офісу. Це, в свою чергу, може призвести до зменшення корупційних ризиків і покращення іміджу державних інституцій. Наприклад, Офіс може організовувати відкриті зустрічі з представниками місцевих громад та організацій, де обговорюватимуться результати перевірок та пропозиції щодо покращення фінансового контролю [22, с.45].

На завершення, удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ вимагає комплексного підходу, який включає гнучке планування, використання сучасних технологій, підвищення кваліфікації інспекторів, активну співпрацю з іншими органами та залучення громадськості. Запровадження цих заходів дозволить значно підвищити ефективність контролю за використанням державних коштів, сприяючи формуванню більш прозорої та підзвітної системи управління в Україні.

Удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ на прикладі Північного офісу Державної аудиторської служби може також включати кілька конкретних ініціатив, що стосуються методології, організації процесів і взаємодії з іншими учасниками.

Одним із важливих аспектів є створення системи моніторингу та оцінки ефективності проведених ревізій. Північний офіс може запровадити методику, яка передбачає збір та аналіз статистичних даних про результати перевірок, такі як кількість виявлених порушень, суми зловживань, а також терміни реагування на виявлені проблеми. Згідно з даними звітності за 2022 рік, у 40% випадків інспектування бюджетних установ виявлено порушення на загальну суму близько 10 млн грн. Створення бази даних про результати перевірок дозволить проводити глибший аналіз тенденцій та виявляти системні проблеми в діяльності певних установ або галузей.

Ще одним важливим кроком є розробка та впровадження навчальних програм для співробітників бюджетних установ, що дозволить підвищити обізнаність про основні вимоги та стандарти фінансової звітності. Наприклад, Північний офіс може організувати серію вебінарів для представників бюджетних установ, де фахівці пояснять нові вимоги законодавства, а також нададуть практичні поради щодо належного ведення фінансової документації. Це не лише покращить якість звітності, а й зменшить ризики виникнення порушень.

Ще один важливий аспект удосконалення процесу інспектування полягає у впровадженні системи внутрішнього контролю на рівні бюджетних установ. Північний офіс може розробити рекомендації щодо впровадження внутрішніх аудитів у кожній установі, що дозволить своєчасно виявляти недоліки у фінансовій діяльності. Наприклад, деякі заклади охорони здоров'я, які вже запровадили внутрішній аудит, змогли зменшити кількість фінансових порушень на 20% у порівнянні з попередніми роками.

Крім того, важливо активізувати використання міжнародних стандартів аудиту. Північний офіс може розробити програму для впровадження Міжнародних стандартів аудиту (МСА) в практику аудиту бюджетних установ. Це дозволить не лише підвищити якість перевірок, але й забезпечити відповідність міжнародним практикам. Застосування стандартів щодо оцінки ризиків і контролю за їх реалізацією дозволить проводити більш об'єктивні та комплексні перевірки.

Важливим напрямом також є розвиток партнерства з громадськими організаціями та експертами в галузі фінансового контролю. Співпраця з неурядовими організаціями, які займаються моніторингом використання бюджетних коштів, може допомогти виявляти нові ризики і проблеми. Наприклад, у 2023 році Північний офіс спільно з організацією «Трансперенсі Інтернешнл Україна» провів круглий стіл, на якому обговорювалися питання прозорості у використанні бюджетних коштів, що допомогло залучити увагу суспільства до проблемних аспектів.

Крім того, з метою підвищення ефективності проведення інспектування важливо звернути увагу на результати опитувань щодо задоволеності громадян та представників бюджетних установ процесом перевірок. Наприклад, у 2022 році Північний офіс провів анкетування серед 100 представників бюджетних установ, в якому 75% респондентів зазначили, що процедури перевірок є занадто тривалими та складними. Відповідно, на основі цих даних Офіс може вдосконалити свої процедури, зокрема, скоротити терміни перевірок або спростити вимоги до документації.

Важливо також налагодити зворотний зв’язок із перевіреними установами, запровадивши механізм подачі апеляцій або скарг на результати перевірок. Це дозволить не лише підвищити довіру до інспекцій, але й забезпечить зворотній зв’язок для вдосконалення процесу. Наприклад, впровадження механізму електронної подачі скарг може пришвидшити їх обробку і вирішення.

Отже, удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ на прикладі Північного офісу Державної аудиторської служби потребує системного підходу, що охоплює всі аспекти організації ревізій. Впровадження сучасних технологій, підвищення кваліфікації співробітників, налагодження співпраці з громадськістю, активізація використання міжнародних стандартів і розвиток внутрішнього контролю є необхідними кроками для підвищення ефективності та прозорості у фінансових перевірках, що в свою чергу сприятиме більш ефективному використанню бюджетних коштів.

Для подальшого удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби можна запропонувати ще кілька конкретних ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності проведення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.

Одним із таких напрямів є впровадження системи моніторингу виконання рекомендацій, наданих у результатах перевірок. Північний офіс може запровадити платформу, на якій бюджетні установи зобов'язані

відображати своє виконання рекомендацій протягом встановленого терміну. Це дозволить не тільки забезпечити контроль за виконанням вказівок, а й надасть можливість проаналізувати, які рекомендації виявилися найбільш ефективними у практиці. Коли у 2022 році Офіс зафіксував високий рівень невиконання рекомендацій, це стало сигналом для необхідності посилення контролю за їх дотриманням, що підкреслює важливість створення такої системи.

Крім того, доцільно розглянути можливість проведення тематичних ревізій, що спрямовані на виявлення специфічних проблем у певних сферах діяльності бюджетних установ. В умовах високої публічності та соціальної важливості сфери охорони здоров'я Північний офіс може ініціювати аудит, спрямований на перевірку ефективності використання медичних коштів, а також відповідності закупівель встановленим стандартам. Залучення експертів у галузі медицини та фармацевтики дозволить отримати більш глибоке розуміння проблем і ризиків, з якими стикаються медичні установи.

Ще одним важливим елементом є розвиток онлайн-платформ для подачі скарг і відгуків від громадськості про фінансову діяльність бюджетних установ. У 2023 році Північний офіс може реалізувати проект, у якому громадяни матимуть можливість анонімно повідомляти про порушення чи зловживання, з якими вони зіткнулися.

Важливо також сприяти обміну інформацією між різними державними органами та установами. Північний офіс може розробити механізм автоматичного обміну даними з іншими контролюючими органами, такими як Державна податкова служба України, що дозволить швидше виявляти недоліки у фінансовій діяльності. Використання електронних баз даних і інтеграція систем інформаційних технологій може суттєво спростити процес перевірок і зробити його більш ефективним [38].

Впровадження заходів, спрямованих на підвищення прозорості процесів інспектування, також має велике значення. Зокрема, регулярне публікація звітів про результати перевірок на офіційному сайті Північного офісу дозволить забезпечити доступність інформації для громадськості та медіа. Це може

підвищити рівень обізнаності громадян про результати контролю, а також сприяти формуванню позитивного іміджу органу.

Крім того, слід акцентувати увагу на важливості зворотного зв'язку від державних інспекторів. Регулярні обговорення в команді, а також надання можливості для висловлення ідей та пропозицій можуть сприяти вдосконаленню процесів і практик. Проведення семінарів для державних інспекторів та аудиторів з обміну досвідом та кращими практиками у різних регіонах дозволить використовувати нові підходи та методи у роботі.

Останнім, але не менш важливим аспектом є розвиток професійних стандартів для внутрішніх аудиторів бюджетних установ. Створення чітких вимог до кваліфікації та компетенцій, необхідних для проведення перевірок, дозволить забезпечити високий рівень професіоналізму. Північний офіс може впровадити сертифікацію для зовнішніх та внутрішніх аудиторів, що підтвердить їх компетентність у специфіці бюджетного контролю.

Узагальнюючи, для удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ необхідно впроваджувати системні зміни, які включають моніторинг виконання рекомендацій, тематичні контрольні заходи, розвиток платформ для взаємодії з громадськістю, обмін інформацією між органами, підвищення прозорості діяльності та розвиток професійних стандартів.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було розглянуто теоретичні та практичні аспекти інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ, зокрема на прикладі Північного офісу Державної аудиторської служби.

Перший розділ присвячений дослідженню економічної сутності понять, що стосуються інспектування, підкреслює важливість цієї діяльності у забезпеченні прозорості та ефективності використання бюджетних коштів. Зокрема, було зазначено, що інспектування є комплексним процесом, який включає аналіз фінансових звітів, перевірку виконання бюджетних зобов'язань, а також оцінку ефективності управління ресурсами. Якісний і кількісний аналіз показників Північного офісу Держаудитслужби виявив основні тенденції та проблеми, з якими стикається орган у своїй діяльності, зокрема виявлення недоліків у веденні фінансової документації та низький рівень виконання рекомендацій, що ускладнює процес моніторингу і контролю.

Північний офіс Державної аудиторської служби України виконує важливу роль у забезпеченні фінансової дисципліни та прозорості у використанні державних коштів. Загальна характеристика його показників свідчить про активну діяльність, спрямовану на контроль за ефективністю і законністю фінансово-господарської діяльності суб'єктів державного сектора. Протягом останніх років Північний офіс проводив численні перевірки, які охоплюють як державні, так і комунальні установи, що дозволяє виявити недоліки у веденні фінансової документації, а також в управлінні ресурсами.

Другий розділ роботи був зосереджений на методиці та організації інспектування. Описано порядок організації заходів ДФК в Північному офісі Держаудитслужби, який забезпечує систематизацію та впорядкування даних для проведення перевірок. Аналіз проведення процедури інспектування виявив, що наявність чіткої методології та стандартів є критично важливою для підвищення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Водночас, важливою проблемою залишається недостатня кваліфікація персоналу, що може впливати на результати

перевірок і призводити до помилок у оцінці фінансово-господарської діяльності установ.

Аналіз проведення процедури інспектування фінансово-господарської діяльності Північного офісу Державної аудиторської служби демонструє, що використання ризикоорієнтованого підходу, сучасних технологій, активна комунікація та постійне навчання є критично важливими для підвищення ефективності інспектування. Це дозволяє не лише виявляти порушення, але й сприяти формуванню більш прозорої та підзвітної системи управління державними ресурсами, що позитивно впливає на економічний розвиток країни. У третьому розділі обґрунтовано шляхи удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності, серед яких виокремлено необхідність впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів контролю, а також підвищення рівня професійної підготовки інспекторів.

Для удосконалення інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ необхідно впроваджувати системні зміни, які включають моніторинг виконання рекомендацій, тематичні ревізії, розвиток платформ для взаємодії з громадськістю, обмін інформацією між органами, підвищення прозорості діяльності та розвиток професійних стандартів. Ці заходи не лише покращать якість інспектування, а й підвищать рівень довіри суспільства до діяльності Державної аудиторської служби в Україні.

Пропозиції щодо покращення комунікації з бюджетними установами, проведення тематичних ревізій та створення механізмів моніторингу виконання рекомендацій сприятимуть підвищенню ефективності інспекційної діяльності. Упровадження зворотного зв'язку від громадськості і розвиток прозорості процесів інспектування також можуть значно покращити імідж та довіру до Державної аудиторської служби.

Отже, основні висновки роботи свідчать про те, що інспектування фінансово-господарської діяльності є важливим інструментом забезпечення фінансової дисципліни у бюджетних установах. Однак, для досягнення максимальних результатів необхідно впроваджувати системні зміни, що передбачають

розвиток діючої методики інспектування, поліпшення облікових процесів і підвищення кваліфікації інспекторів. Впроваджені ініціативи, такі як моніторинг виконання рекомендацій, тематичні ревізії та активна взаємодія з громадськістю, дозволять суттєво підвищити ефективність інспектування та сприятимуть зміцненню довіри до державних фінансових органів. У підсумку, реалізація зазначених рекомендацій забезпечить не лише якість проведення перевірок, а й стане запорукою прозорості та підзвітності у використанні бюджетних коштів, що є критично важливим для розвитку суспільства в цілому.

Інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ в умовах військового стану в Україні є вкрай складним і водночас вимогливим завданням. У цьому процесі необхідно враховувати цілу низку специфічних чинників, які значно відрізняються від типових умов, у зв’язку з чим змінюються підходи до фінансового контролю та проведення перевірок.

У час війни бюджетні установи зосереджуються на мобілізації ресурсів, придбанні оборонного обладнання, забезпеченні медикаментами, організації допомоги для внутрішньо переміщених осіб і відновленні інфраструктури в постраждалих регіонах. Ці дії часто потребують швидкого реагування, що іноді може спричиняти відхилення від процедур чи норм, передбачених для звичайних закупівель та фінансових операцій. Перевірка таких витрат ускладнюється через прискорену процедуру закупівель, можливі корективи у стандартних контрактах, а також через зазвичай заплутану документацію, пов'язану з умовами воєнного часу.

Варто зазначити також, що через можливі бойові дії, переміщення фронту, загрозу ракетних обстрілів та інших факторів безпеки, доступ до бюджетних установ може бути обмежений або навіть неможливий, що ускладнює проведення заходів ДФК. Перевірки часто доводиться проводити дистанційно або з обмеженнями.

Інспектування витрат бюджетних установ вимагає особливої уваги, оскільки в умовах війни кошти державного бюджету частково використовуються на

критичні потреби, такі як забезпечення оборони, надання гуманітарної допомоги, а також підтримка біженців і внутрішньо переміщених осіб.

Інспектування фінансово-господарської діяльності бюджетних установ у період воєнного стану є надзвичайно складним завданням, яке вимагає переосмислення традиційних підходів до контролю та адаптації їх до нових, часто непередбачуваних реалій. Додаткові труднощі створюють безпекові загрози, зміни обсягів фінансування й структури витрат, обмежений доступ до необхідної документації, а також потреба оперативно реагувати на надзвичайні обставини. Водночас забезпечення ефективного контролю за використанням публічних ресурсів залишається ключовим пріоритетом для гарантування прозорості, підвищення ефективності та запобігання зловживанням у кризових умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ: проблеми та шляхи запровадження: Наук.–практична конф. / Стефанюк І.Б., Іваненко Н.І. та ін.– К.: Піраміда, 2020.– 144 с.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека. – К.: Фенікс, 2020. – 338 с.
3. Басанцов І.В. Державний фінансовий контроль: регіональні аспекти : монографія / І.В. Басанцов. – К. : Корпорація, 2018. – С. 234.
4. Білуха М.Т, Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М.Т. Білуха, М.Г. Дмитренко, Т.В. Микитенко ; за ред. засл. діяча науки і техн. України, д-ра екон. наук, проф. М.Т. Білухи. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2019. – 888 с.
5. Богдан Т. Воєнні фінанси: що повинна робити держава? LB.UA дорослий погляд на світ. 2022. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/523270_voienni_finansi_shcho_povinna_robiti.html
6. Большакова О.Ю., Кравченко Г.О. Методологічні принципи фінансового контролю: принцип незалежності //Фінансовий контроль. – 2017. – № 2(19). – С. 44– 48.
7. Бруханський Р.Ф. Вектори розширення предмета бухгалтерського обліку. Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: тези доповідей V міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 6 жовтня 2018 року). Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 13-16.
8. Бруханський Р.Ф. Послідовність генерування моделі стратегічного управлінського обліку. Глобальні принципи фінансового, облікового та аналітичного забезпечення аграрного сектора економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Харків, 8-9 листопада 2018 р.). Вип. 1. ХНАУ, 2018. С. 9- 12.
9. Василенко В.А., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління. Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2020. – 396 с.

10. Величко О., Голов С., Зубілевич С., Костюченко В., Легка В. Регулювання у сфері бухгалтерського обліку та аудиту в ЄС та перспективи адаптації законодавства України: Порівняльно–правове дослідження / Центр європейського та порівняльного права / Сергій Голов (наук.ред.). – К. : Арт–медіа, 2019. – 584с.
11. Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика : [навчальний посібник]. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – 298 с.
12. Германчук П.К. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / П.К. Германчук, І.Б. Стефанюк, Н.І. Рубан та ін. – К.: АВТ, 2017. – 424 с.
13. Гушко С. В. Економічні основи проведення аудиту діяльності промислових підприємств / Криворізький економічний ін–т Державного вищого навч. закл. "Київський національний економічний ун–т ім. Вадима Гетьмана". – К., 2019. – 265с.
14. Державний фінансовий контроль : підручник / О. А. Шевчук. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 432 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 145).
15. Державний фінансовий контроль: навчальний посібник у схемах і таблицях / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко, Є. В. Дейнеко, Д. В. Калінкін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 275 с.
16. Дем'яненко Л.М. Інспектування як складова системи державного аудиту: сучасний стан та перспективи розвитку // Економіка та держава, 2021. – №8.
17. Дікань Л.В. Державний фінансовий контроль : навчальний посібник у схемах і таблицях / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко,. Є. В. Дейнеко, Д. В. 2019. 275 с.
18. Дрозд І.К. Єдність зовнішнього та внутрішнього контролю в системі фінансово–економічного контролю // Фінанси України. – 2020. – № 3 (124). – С.135–140.

19. Завитій О.П. Фінансово-господарський контроль . Опорний конспект лекцій для студентів 5 курсу денної і заочної форми навчання спеціальності Облік і аудит. - Тернопіль ПП Шпак, 2020. - 96с.
20. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1: затв. Наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73. URL: http://uazakon.com
21. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996-XIУ від 16.07.1999р. URL: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/ main. cgi?nreg.(поточна редакція від 15.10.2024)
22. Калетнік Г. М., Здирко Н. Г. Державний аудит та аналіз економічних, енергетичних та екологічних складових публічних закупівель: Монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 420 с.
23. Калюга Є.В. Класифікація контролю та шляхи її вдосконалення // Фінансовий контроль. – 2022. – № 1. – С.51.
24. Ковбасюк Ю.В. Державні фінанси і бюджетний процес (опорний конспект дистанц. курсу навч. дисципліни): Навчальний посібник. – Київ: „Центр навч. літератури", 2020. – 76 с.
25. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (Стаття 95) // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2
26. Ловінська Л.Г., Стефанюк І.Б. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні. – К.: НДФІ, 2016. – 240 с.
27. Мамишев А.В. Характерні аспекти організації державного фінансового контролю за рубежем // Фінанси України. – 2003. – № 11. – С.126 – 135
28. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О.Г. Організація і методика аудиту : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік, аналіз, контроль в управлінні підприємством». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 280 с.

29. Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю (INTOSAY): офіційний сайт. URL: https://www.intosai.org
30. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 474 «Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2022-%D0%BF#Text
31. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 р. № 310 «Про внесення змін до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2024-%D0%BF#Text
32. Постанова Кабінету Міністрів України від 02 серпня 2024 р. № 868 «Деякі питання оплати праці фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2024-%D0%BF#Text
33. Порядок планування заходів державного фінансового контролю Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами: постанова Кабінету Міністрів України від 08 серпня 2001 р. № 955. URL: http://uazakon.com
34. Порядок проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: постанова Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 631. URL: http://uazakon.com
35. Порядок проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550. URL: http://uazakon.com
36. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон від 26.01.1993 р. № 2939 – XII-ВР // База даних «Законодавство України»/ ВР України.URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-

bin/laws/main.cgi?nreg=2939-12

37. Про публічні закупівлі: Закон від 25.12.2015 № 922-VIII-ВР // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19/page
38. Смиковський М.М. Державний фінансовий контроль: навчальний посібник URL: М.М. Смиковський. URL: http://bookdn.com/book_329.html